

Jacek BERNAL*

DOPUSZCZALNOŚĆ ORZEKANIA KARY WOLNOŚCIOWEJ NA PODSTAWIE ART. 37A K.K. A INSTYTUCJA WYSTĘPKU O CHARAKTERZE CHULIGAŃSKIM

(Streszczenie)

W artykule omówiono problematykę dotyczącą możliwości zastosowania art. 37a k.k., przewidującego możliwość zamiany kary pozbawienia wolności na kary o charakterze wolnościowym, który obowiązuje od 1 lipca 2015 roku, w wypadku popełnienia występku o charakterze chuligańskim. Analizie poddano wprowadzony art. 37a k.k., a w szczególności kwestie dotyczące charakteru tego przepisu jako normy przednawiasowej wpływającej na zagrożenie ustawowe przepisów zrębowych. W konkluzji wskazano, że poprzez eliminację art. 58 § 4 k.k. i wprowadzanie art. 37a k.k. jest możliwe zastosowanie grzywny albo kary ograniczenia wolności w przypadku sprawców występków o charakterze chuligańskim.

Słowa kluczowe: art. 37a k.k.; art. 58 § 4 k.k.; ustawowe zagrożenie; dyrektywy wymiaru kary; zamiana kary pozbawienia wolności

1. Wstęp

W dniu 1 lipca 2015 roku weszła w życie ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 20 lutego 2015 roku¹, która wprowadziła do k.k. art. 37a, który w swym założeniu miał zastępować uchylony art. 58 § 3 k.k. Na wstępie podkreślenia wymaga, iż niniejszy artykuł powstał w okresie poprzedzającym wejście w życie ustawy dnia 11 marca 2016 roku o zmianie usta-

* Doktorant w Katedrze Prawa Karnego, Zakład Nauki o Przestępstwie, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki; e-mail: jacek.bernal@gmail.com

¹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396) art. 1 pkt 8.

wy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy, którą zmieniono treść art. 37a k.k. Nowelizacja treści art. 37a k.k. nie wprowadza żadnych zmian w kwestii analizowanego zagadnienia, tym niemniej została uwzględniona. W treści art. 37a k.k. przewidziano możliwość orzeczenia – zamiast kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 8 lat – grzywny albo kary ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1 lub 4, uchylając możliwość orzeczenia kary ograniczenia wolności przewidzianej w art. 34 § 1a pkt 2, polegającej na obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego.

Zgodnie z treścią art. 37a k.k., jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, można zamiast tej kary orzec grzywnę albo karę ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1 lub 4 k.k.². Jednocześnie wskazaną ustawą z 20 lutego 2015 roku uchylono art. 58 § 3 i 4 k.k.³, w których to przepisach zawarta była po pierwsze: dyrektywa szczególna możliwości orzekania wolnościowej kary alternatywnie w miejsce grożącej kary pozbawienia wolności (art. 58 § 3 k.k.) oraz po drugie: podmiotowe wyłączenie możliwości orzekania wolnościowej kary zamiennej w przypadku sprawców występku o charakterze chuligańskim, jak również sprawców przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k. – art. 58 § 4 k.k. Opisane zmiany w k.k. wprowadziły rozbieżność, zarówno z praktycznego, jak i teoretycznego punktu widzenia, co do możliwości orzekania wobec sprawcy przestępstwa o charakterze chuligańskim, za które norma sankcjonująca przewiduje jedynie karę do 8 lat pozbawienia wolności, grzywny albo kary ograniczenia wolności zgodnie z dyspozycją art. 37a k.k. W przypadku alternatywnego zagrożenia karami różnego rodzaju art. 37a k.k. nie ma zastosowania⁴.

Kontrowersja co do stosowania art. 37a k.k. powstała w szczególności wobec samej istoty wprowadzonej instytucji przewidzianej w tym przepisie, uchylenia zakazu stosowania kary zamiennej, wcześniej przewidywanego *expressis verbis* w art. 58 § 4 k.k., zaś z drugiej strony wobec pozostawienia przez ustawodawcę niezmienionej treści samego przepisu przewidującego obostrzenie zawarte w art. 57a § 1 k.k. Zgodnie z jego treścią, skazując za występki o charakterze

² Ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2016 r., poz. 428) art. 1 pkt 3, nadano art. 37a k.k. nową treść, poprzez wyeliminowanie możliwości orzeczenia przez sąd kary ograniczenia wolności w postaci obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego.

³ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny..., art. 1 pkt 25 lit. d.

⁴ **J. Majewski**, *Kodeks Karny. Komentarz do zmian 2015*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 90.

chuligańskim, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Podkreślenia wymaga użyte w tym przepisie sformułowanie „wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo” i ewentualna jego wykładnia językowa co do stosowania art. 37a k.k., gdy przepis w części szczególnej przewiduje jedynie karę pozbawienia wolności, determinując orzeczenie jedynie kary pozbawienia wolności przewidzianej za to przestępstwo.

2. Występek o charakterze chuligańskim a uchylenie zakazu zamiany kary pozbawienia wolności z art. 58 § 4 k.k.

Pojęcie chuligańskiego charakteru występku wprowadzone zostało do polskiego prawa karnego ustawą z dnia 22 maja 1958 roku o zastrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo⁵. Definicja legalna występku o charakterze chuligańskim znalazła się również w k.k. z 1969 roku w art. 120 § 14 k.k.⁶ W pierwotnej wersji art. 59 § 2 k.k. z 1969 roku przewidywał, iż sąd nie stosował przepisów art. 54 i 55 k.k. z 1969 roku o wymiarze kar łagodniejszego rodzaju oraz warunkach zawieszenia wykonania kary, chyba, że za tym przemawiały szczególne okoliczności⁷.

Natomiast ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku k.k. w swej pierwotnej wersji nie przewidywała instytucji występku o charakterze chuligańskim. Powróciła ona do k.k. wraz z nowelizacją z 16 listopada 2006 roku,⁸ która wprowadziła zmiany nawiązujące do uregulowań zawartych w k.k. z 1969 roku. Definicja legalna występku o charakterze chuligańskim zawarta została w art. 115 § 21 k.k., przewidziano również szereg obostrzeń związanych z czynem o charakterze chuligańskim. Jednym z nich było zwiększenie dolnej granicy ustawowego zagrożenia o połowę, przewidziane w art. 57a k.k., jak również wprowadzony ustawą z 16 listopada 2006 roku zakaz, dotychczas niestosowany w polskim

⁵ Ustawa z dnia 22 maja 1958 r. o zastrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo (Dz.U. z 1958 r., nr 34, poz. 152 ze zm.).

⁶ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r., poz. 13 nr 94).

⁷ **R. Hałas**, *Rozdział VI. Zasady wymiaru kary i środków karnych*, w: **A. Grześkowiak, K. Wiak** (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, art. 57a, nb. 1–2, s. 455.

⁸ Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2006 r., poz. 226, nr 1648).

prawie karnym, a mianowicie zakaz stosowania kary zamiennej (art. 58 § 3 k.k.) przewidziany w art. 58 § 4 k.k.

W doktrynie przeważa pogląd, iż popełnienie występku o charakterze chuligańskim stanowi jedną z podstaw nadzwyczajnego obostrzenia kary⁹, lecz dopiero w k.k. z 1997 roku wprowadzono takie rozwiązanie, które uniemożliwiało, w przypadku sprawcy występku o charakterze chuligańskim, zastosowanie kar alternatywnych, gdy przestępstwo zagrożone było jedynie karą pozbawienia wolności. Należy wskazać, iż obostrzenie związane z wymierzeniem kary przewidzianej za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę dotyczyło również sytuacji, gdy przestępstwo zagrożone było alternatywnie grzywną lub karą ograniczenia wolności¹⁰. Nie jest zatem zasadne twierdzenie, iż przepisy art. 37a k.k. i art. 57a § 1 k.k. – pomimo odmiennego charakteru – wykluczają się, albowiem w sytuacji uchylenia zakazu stosowania kar alternatywnych podwyższenie dolnego progu zagrożenia ustawowego kar wolnościowych również stanowiłoby znaczące obostrzenie wynikające z charakteru popełnionego występku. Dopiero uchylenie art. 58 § 4 k.k. i jednocześnie wprowadzenie art. 37a k.k. pozwoliło na rozważenie, czy zastosowanie kary zamiennej pozostawałoby w sprzeczności z obostrzeniem zawartym w art. 57a § 1 k.k.

Dokonując oceny wprowadzonych zmian i rozstrzygnięcia powstałych wątpliwości co do interpretacji uchylenia zakazu z art. 58 § 4 k.k., w pierwszej kolejności należało sięgnąć do uzasadnienia projektu ustawy, w którym wskazano, że:

uchylenie art. 58 § 3 k.k. uzasadnione jest innym ujęciem relacji pomiędzy zagrożeniem karą pozbawienia wolności do lat 5, a karami nieizolacyjnymi grzywny lub ograniczenia wolności. Uchylenie § 4 tego artykułu wynika z uchylenia poprzedzającego go paragrafu¹¹.

To lakoniczne wyjaśnienie nie pozwala na dokonanie jednoznacznej oceny uchylenia zakazu z art. 58 § 4 k.k. Systematyzacja dotychczasowego piśmiennictwa sprowadza się do podziału autorów wyrażających pogląd co do przedmiotowego zagadnienia na tych, którzy w dalszym ciągu wywodzą zakaz orzekania kary wolnościowej, przy tym część formułuje go wprost powołując się na bezpośrednie brzmienie art. 57a § 1 k.k. obligującego sąd do wymierzenia kary przewidzianej

⁹ R. Hałas, *op. cit.*, s. 455 oraz W. Zalewski, *Część ogólna. Rozdział IV. Kary*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 32–116*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, art. 57a, s. 224–226.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Uzasadnienie rządowego projektu z 15 maja 2014 roku, s. 13.

za przypisane sprawcy przestępstwo¹², jak również tych, którzy nie odnoszą się wprost do analizowanego zagadnienia, lecz wskazują, iż art. 37a k.k. stanowi szczególną dyrektywę wyboru kary¹³, a wykładnia systemowa wskazuje na ścisły związek tego przepisu z innymi przepisami rozdziału IV k.k.¹⁴, jednocześnie podkreślając stosowanie tej instytucji przez sąd na etapie wyboru rodzaju kary.

W piśmiennictwie można odnaleźć stanowiska dopuszczające zamianę kary pozbawienia wolności za przestępstwo o charakterze chuligańskim w trybie art. 37a k.k., jednakże ogólnie przyjęta akceptacja możliwości zamiany kary pozbawienia wolności w omawianym przypadku otrzymuje różne postacie.

Według niektórych autorów art. 37a k.k. przewiduje tak zwaną sankcję zamienną, która nie jest ani zagrożeniem alternatywnym, ani karą zamienną, lecz przepis ten rozumiany winien być jako szczególna dyrektywa ustawowego wymiaru kary¹⁵, a sens zastosowanego przez ustawodawcę rozwiązania sprowadza się do uznania, że zawsze w przypadku zagrożenia karą nieprzekraczającą 8 lat pozbawienia wolności przewidziano zagrożenie grzywną albo karą ograniczenia wolności. Należy przy tym podkreślić, że wskazując na funkcję sankcji zamiennej, eksponuje się fakt, iż art. 37a k.k. jest regulacją mającą na celu uzupełnienie ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności o kary alternatywne¹⁶. Konsekwencją tak przyjętego rozumienia art. 37a k.k., przy zastosowaniu dyrektywy zawartych w art. 58 k.k. i uchylecia zakazu z art. 58 § 4 k.k., doprowadziła do uznania, że wobec sprawców przestępstw o charakterze chuligańskim możliwe jest orzeczenie grzywny albo kary ograniczenia wolności¹⁷. Podobnie kwestię rozumienia art. 37a k.k. przedstawia Marek Mozgawa wskazując, iż z interpretacji tego artykułu wynika, że nie dokonuje on zmian w zakresie ustawowego zagrożenia, lecz jest szczególną dyrektywą wymiaru kary¹⁸, przy czym modyfi-

¹² V. Konarska-Wrzosek, *art. 57a*, w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 387.

¹³ A. Grześkowiak, *Kary*, w: eadem, K. Wiak (red.), *op. cit.*, s. 323.

¹⁴ T. Kaczmarek, *Nauka o karze. Sądowy wymiar*, w: idem (red.), *System prawa karnego*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 300.

¹⁵ M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Środki reakcji karnoprawnej na przestępstwo. § 63. Sankcja zamienna Rozdział IX*, Prawo Karne, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 327.

¹⁶ E. Hryniewicz-Lach, *Rozdział IV. Kary*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *op. cit.*, art. 37a, s. 43.

¹⁷ S. Żółtek, *Rozdział IV. Kary*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *op. cit.*, art. 58, s. 229.

¹⁸ M. Mozgawa, *Kary*, w: idem (red.), *Komentarze praktyczne. Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 122.

kacja sankcji przewidzianej w części szczególnej w postaci art. 37a k.k. stanowi *lex specialis* w stosunku do ogólnych przepisów o wymiarze kary¹⁹.

W kręgu autorów, których zdaniem możliwe jest zastosowanie art. 37a k.k. wobec sprawców przestępstw o charakterze chuligańskim, można wyróżnić również tych, którzy odchodzą od koncepcji rozumienia art. 37a k.k. w kategorii dyrektywy uznają, że kształtuje on na poziomie normatywnym ustawowe zagrożenie karą (na tak ujętą interpretację art. 37a k.k. wskazują między innymi Marek Bojarski²⁰, Jacek Giezek²¹, Jarosław Majewski²² i Mikołaj Małecki²³). W konsekwencji takiego stanowiska art. 37a k.k. kształtuje sankcję karną na poziomie normatywnym i do jego stosowania nie ma znaczenia, czy występki ma charakter chuligański, czy też nie²⁴.

Ustawodawca, decydując się na brzmienie art. 37a k.k., również poprzez zmianę w stosunku do art. 58 § 3 k.k. i sformułowanie „jeżeli ustawa przewiduje”, uwypatnił możliwość jego interpretacji jako przepisu kształtującego granice ustawowego zagrożenia. Należy przy tym zauważyć, iż art. 58 § 3 k.k. konsekwentnie odmawiano takiego charakteru, choć jego treść, w tym orzeczenie środka karnego, nie stanowiła warunku jego stosowania. Sąd mógł z niego skorzystać, jeżeli wybór kary wolnościowej wynikał z konieczności przestrzegania zasad wymiaru kar lub dokładniejszego wypełnienia dyrektyw sądowego wymiaru kary²⁵. Tym niemniej należy zauważyć, iż zakaz płynący z art. 58 § 4 k.k. jednoznacznie przekreślał możliwość dokonania takiej wykładni poprzez przyzmat rozszerzenia przez art. 58 § 3 k.k.²⁶ ustawowego zagrożenia każdej z sankcji przewidzianych w części szczególnej k.k. co do występków o charakterze chuligańskim. Wydaje

¹⁹ **M. Budyn-Kulik**, *Zasady wymiaru kary i środków karnych*, w: **M. Mozgawa** (red.), *op. cit.*, s. 190

²⁰ **M. Bojarski**, *Część trzecia. Nauka o karze, środkach karnych i zasadach wymiaru. Rozdział XVI. Kary*, w: **idem** (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, wyd. 6, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 288.

²¹ **J. Giezek**, *O sankcjach alternatywnych oraz możliwości wyboru rodzaju wymierzonej kary*, *Paestra* 2015/7–8, nr 691–692, s. 35.

²² **J. Majewski**, *Kodeks Karny. Komentarz...*, s. 91–92.

²³ **M. Małecki**, *Rozdział 9. Ustawowe zagrożenie karą i sądowy wymiar kary*, w: **W. Wróbel** (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, KIPKF, Kraków 2015, s. 289.

²⁴ *Ibidem*, s. 309.

²⁵ **W. Wróbel, A. Zoll**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, ZNAK, Kraków 2013, s. 541.

²⁶ Można byłoby uznać ten przepis za podstawę nadzwyczajnego złagodzenia kary wedle zasady określonej w art. 60 § 6 pkt 3 k.k., szerzej na ten temat **J. Majewski**, *O ustawowym zagrożeniu i innych pojęciach związanych z nadzwyczajnym wymiarem kary (w języku kodeksu karnego)*, w: **idem** (red.), *Nadzwyczajny wymiar kary*, Wydawnictwo „Dom organizatora”, Toruń 2009, s. 26.

się zatem, że poprzez odejście od ustanowienia zakazu stosowania art. 37a k.k. co do występków o charakterze chuligańskim, ustawodawca intencjonalnie umożliwił orzeczenie kar wolnościowych w sytuacji popełnienia występku w warunkach art. 57a § 1 k.k.

3. Charakter normy zawartej w art. 37a k.k.

3.1. Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku

Tak znaczne rozbieżności w postrzeganiu art. 37a k.k. implikują konieczność rozszerzenia rozważań w niniejszym opracowaniu o kwestię charakteru tego przepisu, albowiem sposób jego rozumienia ściśle determinować będzie możliwość odpowiedzi na pytanie, czy w przypadku popełnienia występku o charakterze chuligańskim zagrożonego karą do 8 lat pozbawienia wolności sąd będzie mógł skorzystać z tej instytucji i wymierzyć sprawcy grzywnę albo karę ograniczenia wolności.

Genezę wprowadzenia przepisu art. 37a k.k. odnaleźć można w uzasadnieniu rządowego projektu z dnia 15 maja 2014 roku, gdzie projektodawcy wskazali, iż:

przepis ten przekształca pojawiające się w regulacjach pozakodeksowych sankcje jednorodne w sankcje alternatywne, przewidując możliwość orzeczenia grzywny lub kary ograniczenia wolności, jeżeli nie przewiduje tego przepis pozakodeksowego prawa karnego²⁷.

Wątpliwości co do interpretacji art. 37a k.k. budzi dalsza część uzasadnienia, w której podniesiono, że „przepis ten stanowi dyrektywę sądowego wymiaru kary, która skłania sądy do orzekania zamiast kary pozbawienia wolności kar wolnościowych”²⁸. Oba fragmenty powodują, że uzasadnienie rządowego projektu ustawy, w zakresie, w którym dotyczy ono art. 37a k.k. jest wewnętrznie sprzeczne. W trakcie prac legislacyjnych nad ustawą z 20 lutego 2015 roku²⁹ również pojawił się sygnalizowany problem dotyczący charakteru art. 37a k.k. Andrzej Sakowicz, ekspert ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych, w opinii z dnia 17 lipca 2014 roku podniósł, że:

projektowany przepis jest wyrazem ustawowego wymiaru kary. [...] Chodzi tu zatem o najszersze ujęcie pojęcia ustawowy wymiar kary, który mieści się w granicach określonych przepisami ustawy. Bez wątpienia, możliwym jest uznanie, że projektowany przepis art. 37a k.k. nawiązuje do powyższego rozumienia ustawowego wymiaru kary. Tym samym możliwym jest uznanie,

²⁷ Uzasadnienie rządowego projektu..., s. 13.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny...

że projektowane rozwiązanie art. 37a k.k. wyraża abstrakcyjną (tj. niezależnie od realiów konkretnej sprawy) normę prawną procedowania sądu w zakresie określania środków reakcji karnej wobec sprawcy. Na jego podstawie określanie granic ustawowego wymiaru następuje na gruncie normatywnym, bez odwołania się do okoliczności konkretnego przypadku. Wszelako cechą charakterystyczną ustawowego wymiaru kary jest to, że nie precyzuje konkretnego wymiaru sankcji karnej, jaką może orzec wobec sprawcy sąd, lecz ogranicza się jedynie do wskazania granic wymiaru takiej kary. W razie zastosowania w trakcie wyrokowania przez sąd projektowanego przepisu art. 37a k.k., dolne granice ustawowego zagrożenia zostaną otwarte na kary nieizolacyjnie, tj. karę grzywny oraz karę ograniczenia wolności. Będzie mogło to wystąpić w przypadku każdego występku zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat. Może to sugerować, że każdy czyn zabroniony zagrożony karą do 8 lat pozbawienia wolności w części szczególnej kodeksu karnego jest nie tylko zagrożony rzeczową karą pozbawienia wolności, lecz także karą grzywny oraz karą pozbawienia wolności³⁰.

Opinia uzyskana na etapie prac legislacyjnych, wskazała, iż art. 37a k.k. ma na celu poszerzenie granic ustawowego zagrożenia o kary nieizolacyjne. Takie stwierdzenie uzasadniało konieczność rozważenia, czy art. 37a k.k. jako przepis przednawiasowy wpływa na ustawowe zagrożenie karą na poziomie normatywnym, czy wręcz przeciwnie, jest dyrektywą wymiaru kary.

3.2. Ustawowe zagrożenie karą a dyrektywalny charakter art. 37a k.k.

Analizując charakter art. 37a k.k. w kontekście poszerzenia ustawowego zagrożenia należy w pierwszej kolejności dokonać próby objaśnienia tego terminu.

Pojęcie to nie zostało zdefiniowane w k.k. Tym niemniej dokonując analizy językowej przepisów k.k. można uzyskać informacje dotyczące tego terminu. Zarówno pojęcie „nadzwyczajnego złagodzenia kary” oraz pojęcie „nadzwyczajnego obostrzenia kary” treściowo uzależnione są od pojęcia „ustawowego zagrożenia”, które ma charakter pierwotny w stosunku do obu z nich³¹.

Na podstawie analizy treści przepisów dotyczących wskazanych terminów można stwierdzić, iż ustawowe zagrożenie ma granice i może obejmować kilka rodzajów kar. Nadto pojęcie ustawowego zagrożenia i jego granic ma związek z typem czynu zabronionego, a z każdym typem czynu zabronionego jest zawsze związane jakieś jedno oznaczone ustawowe zagrożenie. Określony rodzaj kary lub określone rodzaje kar są elementami zagrożenia związanego z danym typem czynu zabronionego. Natomiast w przypadku, gdy ustawowe zagrożenie

³⁰ A. Sakowicz, *Opinia prawna na temat relacji między projektowanym art. 37a kodeksu karnego a obowiązującym przepisem art. 58 k.k. z dnia 17 lipca 2014 roku*, wraz z cytowaną tam literaturą dotyczącą interpretacji sformułowania „ustawowe zagrożenie karą”.

³¹ J. Majewski, *O ustawowym zagrożeniu...*, s. 16.

obejmuje więcej niż jeden rodzaj kary, to „granice” ustawowego zagrożenia są współwyznaczone przez granice każdej z tych kar³². W piśmiennictwie wyraża się pogląd łączący ustawowy wymiar kary z pojęciem ustawowego zagrożenia. Twierdzi się, iż „ustawowe ramy wyznaczające sankcje karne za dany typ przestępstwa określa się jako granice ustawowego zagrożenia”³³.

Sąd Najwyższy wskazywał, że ustawowe zagrożenie dotyczy wyłącznie kary wymienionej w danym przepisie typizującym. W postanowieniu z dnia 6 września 2000 roku Sąd Najwyższy stwierdził, że:

przez ustawowe zagrożenie rozumieć należy zagrożenie przewidziane w sankcji przepisu określającego dany typ przestępstwa. Jest ono zatem związane z danym typem przestępstwa, który figuruje w katalogu przestępstw (część szczególna ustawy karnej), wszystkie zatem modyfikacje kary, tak w górnym, jak i dolnym progu zagrożenia, zarówno zaostrzające, jak i łagodzące jej wymiar, nie zmieniają ustawowego zagrożenia, które jest niezmiennie w ramach przyjętej w ustawie typizacji przestępstw³⁴.

Jednakże aktualnie w piśmiennictwie podnosi się, że stanowisko takie nie jest trafne³⁵, argumentując, że element ustawowego zagrożenia związany z danym typem przestępstwa i konsekwencją uznania go za ustawowe zagrożenie jest wynikiem li tylko techniki legislacyjnej. W konsekwencji rozróżnia się ustawowe zagrożenie *sensu stricto* i *sensu largo*³⁶. Opowiadając się za takim stanowiskiem, należy wskazać, iż w przypadku art. 37a k.k. zasadnym jest postawienie tezy, iż „w zagrożeniu karą związanym z popełnionym przestępstwem należałoby upatrywać zakresu normowania normy sankcjonującej”³⁷ – a więc na jego podstawie w ogóle rozpoczyna się rekonstruowanie ustawowego zagrożenia karą³⁸.

Przepisy części ogólnej k.k. zawierają także części norm sankcjonujących uzupełniające zasadnicze elementy tych norm, które umieszczone zostały w przepisach części szczególnej k.k., bądź też elementy uzupełniające treściowo zręby tych norm. Wynika to z techniki legislacyjnej, która przy konstruowaniu tekstu prawnego rozczłonkuje i kondensuje normy prawne. Część danej normy, zawierająca „operator

³² *Ibidem*, s. 16–20,

³³ **W. Wróbel, A. Zoll**, *Polskie prawo karne...* 2013, s. 496.

³⁴ Postanowienie SN z dnia 6 września 2000 r., sygn. III KKN 337/00, LEX nr 43442.

³⁵ **J. Raglewski**, *Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (Analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym)*, Polska Akademia Umiejętności, Prace Prawnicze, Kraków 2008, s. 39; **J. Majewski**, *O ustawowym zagrożeniu...*, s. 22.

³⁶ **J. Raglewski**, *op. cit.*, s. 31 oraz **W. Wróbel, A. Zoll**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, ZNAK; Kraków 2013, s. 497; **J. Warylewski**, *Prawo Karne. Części ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 505.

³⁷ **J. Giezek**, *op. cit.*, s. 27.

³⁸ **M. Malecki**, *op. cit.*, s. 289.

nakazu” i opis zachowania, umieszczona jest w jednym przepisie, gdy pozostałe elementy normy ją współwyznaczające umieszczone są w innych przepisach. Normy takie mogą uzupełniać zasadniczy zrąb normy, bądź też modyfikować jej treść. Z tego powodu można wśród nich wydzielić przepisy, które zawierają zasadniczy zrąb jakiejś normy, a więc co najmniej wzór powinnego zachowania – i te przepisy nazywa się zrębowymi, inaczej zasadniczymi. Są one umieszczone co do zasady w przepisach części szczególnej k.k. Przepisy, które nie wysławiają zrębu jakiejś normy postępowania, ale przy ustalaniu treści normy należy brać je pod uwagę, gdyż wyrażają normy w sposób nie zasadniczy i zaliczane są do kręgu przepisów tak zwanych przednawiasowych, które uadekwatniają normę zasadniczą³⁹.

Nie można również stracić z pola widzenia jednej niepodważalnej cechy przepisu art. 37a k.k., a mianowicie umożliwienia wymierzenia kary nieizolacyjnej w sytuacji, gdy przepis części szczególnej przewiduje jedynie zagrożenie karą pozbawienia wolności. Treść art. 37a k.k. wskazuje jednoznacznie, iż ma ona charakter normy przednawiasowej, uzupełniającej ustawowe zagrożenie każdego przestępstwa części szczególnej zagrożonego karą do 8 lat pozbawienia wolności poprzez poszerzenie jego sankcji o kary nieizolacyjne.

Dekodując charakter art. 37a k.k., można również postawić tezę, iż nie stanowi ona dopełnienia ustawowego zagrożenia karą, lecz jest dyrektywą sądowego wymiaru kary, która umożliwi sądowi nie tylko wybór wysokości kary pozbawienia wolności, ale również rodzaju kary. Gdyby zatem przyjąć taki charakter art. 37a k.k., wykluczałoby to możliwość jej zastosowania wobec sprawców występku o charakterze chuligańskim, albowiem każdorazowo sąd pozbawiony byłby możliwości wyboru rodzaju kary z uwagi na treść art. 57a § 1 k.k. Dekodując art. 37a k.k. w świetle dyrektyw sądowego wymiaru kary należy zwrócić się do istoty dyrektyw wyboru konsekwencji prezentowanej przez Jerzego Wróblewskiego⁴⁰. Dyrektywy wyboru konsekwencji można traktować jako technicznoprawny środek zwężania luzu decyzyjnego, który wyznaczają stosowane normy prawa. Funkcje tych dyrektyw są różne. Można podzielić je na dyrektywy determinujące wybory konsekwencji oraz kierunkujące dyrektywy wyboru konsekwencji⁴¹.

W zasadzie kluczową kwestią dla niniejszych rozważań jest teza, iż:

dyrektywy kierunkowe wskazując, jakie czynniki sąd powinien wziąć pod uwagę, wskazują kierunek wyboru konsekwencji – ale jednocześnie nie determinują tego wyboru, tak jak to

³⁹ **M. Dąbrowska-Kardas**, *Analiza dyrektywalna przepisów części ogólnej kodeksu karnego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 78–82.

⁴⁰ **J. Giezek**, *op. cit.*, s. 27.

⁴¹ **J. Wróblewski**, *Sądowe stosowanie prawa*, PWN, Warszawa 1972, s. 222.

czynią dyrektywy determinujące. [...] Posłużenie się dyrektywami kierunkowymi w pewnym stopniu zwięża luz decyzyjny przez to, że sąd ma obowiązek uwzględnić te czynniki, które są w dyrektywach wymienione⁴².

Okoliczność ta ma o tyle duże znaczenie dla analizowanego zagadnienia, iż przeciwko traktowaniu art. 37a k.k. jako dyrektywy sądowego wymiaru kary przemawia to, że norma z niego wynikająca żadnych dyrektyw nie określa. Wręcz przeciwnie, przepis ten poszerza luz decyzyjny, umożliwiając szersze stosowanie przewidzianych w nim kar wolnościowych. Nadto podkreślenia wymaga, iż norma ta nie przewiduje żadnych uwarunkowań dotyczących jej stosowania, oprócz oczywiście kwestii zagrożenia ustawowego karą 8 lat pozbawienia wolności. Samo zatem poszerzenie luzu decyzyjnego nie stanowi o odebraniu temu przepisowi przymiotu dyrektywy, jednakże brak jakichkolwiek kryteriów, którymi miałby kierować się sąd przy wyborze tej instytucji przemawia właśnie za odebraniem jej tego charakteru i uznaniem, że art. 37a k.k. kształtuje ustawowe zagrożenie na poziomie normatywnym, jako norma przednawiasowa, w związku z czym treść art. 57a § 1 k.k. nie ogranicza jej zastosowania w przypadku zagrożenia jedynie karą pozbawienia wolności.

3.3. Pozostałe okoliczności dotyczące charakteru normy z art. 37a k.k.

Dotychczasowe rozważania należy poszerzyć o relację między art. 37a k.k. i art. 60 § 8 k.k., zgodnie z którym nadzwyczajnego złagodzenia kary nie stosuje się do czynów zagrożonych karą pozbawienia wolności powyżej 5 lat, do których ma zastosowanie art. 37a k.k. Ustawodawca wyeliminował możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary wynikającej z przedstawionej do tej pory funkcji art. 37a k.k. kształtującego alternatywne zagrożenie karą, które przecież wyczerpywałoby warunki określone w art. 60 § 7 k.k. Gdyby zatem przepis art. 37a k.k. nie kształtował zagrożenia ustawowego występku części szczególnej k.k., wprowadzenie ustawą z dnia 20 lutego 2015 roku właśnie art. 60 § 8 k.k.⁴³ byłoby niecelowe, albowiem ustawodawca decydując się na jego wprowadzenie chciał wykluczyć konsekwencje wynikające z art. 60 § 7 k.k.⁴⁴

Jako kolejny argument przemawiający przeciwko traktowaniu art. 37a k.k. w kategorii dyrektywy sądowego wymiaru kary podaje się również, że ustawodawca słusznie zinterpretował jego charakter i przeniósł ten artykuł właśnie do

⁴² *Ibidem*, s. 224.

⁴³ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny..., art. 1 pkt 27 lit c.

⁴⁴ **J. Giezek**, *op. cit.*, s. 31 oraz **J. Majewski**, *Kodeks Karny. Komentarz...*, s. 87.

rozdziału IV k.k., zatytułowanego *Kary*. Należy przy tym zauważyć, iż początkowo przepis ten zredagowany był jako nowy art. 57b k.k.⁴⁵. Umieszczenie go w rozdziale dotyczącym kar powoduje, iż taka konstrukcja legislacyjna pozwala na ujednoczenie sankcji, która „wyciągnięta przed nawias” pozwala na rozszerzenie zakresu ustawowego zagrożenia każdego przepisu przewidującego sankcję do 8 lat pozbawienia wolności poprzez dodanie grzywny i kary ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1 lub 4, w przeciwieństwie do art. 58 § 3 k.k., który powszechnie zalicza się do sfery tak zwanego sędziowskiego wymiaru kary⁴⁶.

Jednakże stosując podaną interpretację, to jest dotyczącą wprowadzenia art. 60 § 8 k.k. i umiejscowienia art. 37a k.k., do określenia charakteru normy znajdującej się w art. 37a k.k. podnieść należy, iż ma ona charakter drugorzędny, natomiast o podstawowej roli art. 37a k.k. winna decydować treść samego przepisu. Trzeba bowiem pamiętać, iż ustawowe zagrożenie współwyznaczają nie tylko kary wymienione w przepisie typizującym, lecz także wszelkie inne kary, które grożą za każdy czyn zabroniony wypełniający te znamiona, bez znaczenia, jakie przepisy stanowiłyby podstawę ich wymiaru⁴⁷. Biorąc pod uwagę treść art. 37a k.k., jego zawartość normatywna winna być dekodowana w ten sposób: „Jeżeli ustawa stanowi, że sprawca podlega karze pozbawienia wolności nieprzekraczającej 8 lat, czyn ten jest zarazem zagrożony alternatywnie grzywną albo karą ograniczenia wolności”⁴⁸. Innymi słowy art. 37a k.k. postrzegać należy jako współwyznaczający ustawowe zagrożenia w tych wszystkich przypadkach, w których przepis typizujący wymienia karę pozbawienia wolności do lat 8 jako karę najsurowszą.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż art. 37a k.k. nie jest dosłowną kalką art. 58 § 3 k.k. i również prócz umiejscowienia w innym rozdziale k.k. na uwagę zwraca sama redakcja obu przepisów. Już na samym wstępie przepis art. 58 § 3 k.k. posługiwał się sformułowaniem „sąd może orzec [...] w szczególności, jeżeli orzeka równocześnie środek karny”. Tym samym sytuacja prawna sprawcy była ukształtowana *in concreto*, natomiast w art. 37a k.k. użyto sformułowania: „jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie [...] można zamiast tej kary

⁴⁵ Projekt Komisji Kodyfikacyjnej z 5 listopada 2013 roku.

⁴⁶ J. Majewski, *Kodeks Karny. Komentarz...*, s. 87; W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne...*, Kraków 2013, s. 541; V. Konarska-Wrzosek, *op. cit.*, s. 392.

⁴⁷ J. Majewski, *O ustawowym zagrożeniu...*, s. 26.

⁴⁸ M. Malecki, *op. cit.*, s. 288.

orzec”, kształtując tym bezosobowym zwrotem sytuację sprawy *in abstracto* – niezależnie od realiów konkretnej sprawy⁴⁹.

Podsumowując, należy skonstatować, iż przepis ten nie stanowi dyrektywy sądowego wymiaru kary, lecz modyfikuje ustawowe zagrożenie, które wyznacza zakres normowania normy sankcjonującej, opierającej się na metodzie rozczłonkowania treściowego informacji normatywnej oraz skondensowania tej informacji w ramach przepisu przednawiasowego, zamieszonego w stosownym miejscu części ogólnej⁵⁰. Dla przykładu przepis typizujący czyn zabroniony w art. 254 k.k. przewiduje w swej sankcji karę pozbawienia wolności do lat 3. Uwzględniając zatem dotychczasowe ustalenia, należy podkreślić, iż już na poziomie normatywnym przewiduje on również zagrożenie grzywną albo karą ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1 lub 4.

4. Zakończenie

Problemy związane z występkiem o charakterze chuligańskim dostrzegł również ustawodawca. W projekcie ustawy z dnia 21 listopada 2008 roku o zmianie k.k. i innych ustaw⁵¹ przewidziano uchylenie art. 57a k.k. W uzasadnieniu projektu można przeczytać, iż:

projektowane zmiany w przepisach art. 49a i art. 59 oraz uchylenie art. 57a, art. 69 § 4 i art. 115 § 21 wynikają z rezygnacji z instytucji występku o charakterze chuligańskim, którego definicja budzi poważne wątpliwości interpretacyjne. Częściowo dotyczy to też przewidzianego w projekcie uchylenia art. 58 § 4 k.k. [...]52.

Na tym etapie prac dostrzeżono problemy związane ze stosowaniem i ogólną interpretacją występku o charakterze chuligańskim, mimo to nie zdecydowano się na jego uchylenie.

Należy również wskazać, że do 30 czerwca 2015 roku popełnienie występku o charakterze chuligańskim związane było z szeregiem obostrzeń, powodujących ujemne konsekwencje dla sprawcy. W razie stwierdzenia przesłanek występku o charakterze chuligańskim przewidziano w k.k., w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku, iż dolna granica ustawowego

⁴⁹ *Ibidem*, s. 287.

⁵⁰ *Ibidem* oraz J. Giezek, *op. cit.*, s. 27.

⁵¹ Projekt z dnia 21 listopada 2008 roku ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1394).

⁵² *Uzasadnienie rządowego projektu z dnia 21 listopada 2008 roku* (druk sejmowy nr 1394), s. 10.

zagrożenia zostaje zwiększona o połowę (art. 57a § 1 k.k.), wyłączona była możliwość zawieszenia wykonania kary ograniczenia wolności lub grzywny, a sąd mógł warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach (art. 69 § 4 k.k.), nie było możliwe zastąpienie kary pozbawienia wolności do 5 lat grzywną bądź też karą ograniczenia wolności (art. 58 § 4 k.k.). Również wyłączona była możliwość odstąpienia od wymierzenia kary (art. 59 § 2 k.k.), nadto sąd orzekał obligatoryjnie więzówkę (art. 57a § 2 k.k.). Zmiana polityki karnej co do orzekania kary pozbawienia wolności uzasadnia postawienie pytania, czy z wybranych obostrzeń dotyczących występku o charakterze chuligańskim ustawodawca jedynie wybiórczo uchylił zakaz orzekania kary zamiennej (art. 58 § 4 k.k.) i możliwość odstąpienia od wymierzenia kary (art. 59 § 2 k.k.) oraz – co do zmiany treści art. 69 § 4 k.k. – zakaz warunkowego zawieszenia wykonania grzywny a także kary ograniczenia wolności. Zmiana treści art. 69 § 4 k.k. wynika z konsekwencji zrezygnowania z warunkowego zawieszenia wykonania grzywny i kary ograniczenia wolności, natomiast w przypadku odstąpienia od wymierzenia kary co do sprawców występku o charakterze chuligańskim należy dostrzec odejście w tym względzie, tak jak w przypadku możliwości zamiany kary, od prewencyjnego znaczenia oceny czynu jako wykazującego chuligański charakter i jednocześnie poszerzenia zakresu zastosowania instytucji zawartej w art. 59 k.k.⁵³ Warto zatem postawić tezę, iż w przypadku sprawcy o charakterze chuligańskim ustawodawca zdecydował, że samo obostrzenie wymiaru kary przewidzianej za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę wystarczy do zachowania prewencyjnej funkcji tej instytucji, zaś uchylenie obu zakazów było świadomym zabiegiem, dokonany właśnie w tym kierunku. Przy tym należy pamiętać, że samo obostrzenie przewidziane w art. 57a § 1 k.k. poprzez podniesienie dolnej granicy ustawowego zagrożenia o połowę stanowi zaostrzenie wymiaru kary wymierzonej sprawcy występku o charakterze chuligańskim.

W związku z poczynionymi uwagami, kwestia zasadności możliwości zamiany kary pozbawienia wolności przy popełnieniu występku o charakterze chuligańskim nie budzi wątpliwości. Podsumowując syntetycznie rozważania dotyczące możliwości zamiany kary pozbawienia wolności w przypadku popełnienia występku o charakterze chuligańskim na karę o charakterze izolacyjnym, można sformułować następujące wnioski.

⁵³ J. Majewski, *Kodeks Karny. Komentarz...*, s. 173.

Po pierwsze norma zawarta w art. 37a k.k. nie jest dyrektywą wyboru konsekwencji stanowiącą dyrektywę sądowego wymiaru kary. Jako norma przednawiasowa, art. 37a k.k. stanowi modyfikację ustawowego zagrożenia, które wyznacza zakres normowania normy sankcjonującej.

Po drugie ustawodawca poszerzył ustawowe zagrożenie występku zagrożonych karą do 8 lat pozbawienia wolności również grzywną albo karą ograniczenia wolności przewidzianą w art. 37a k.k. i tym samym dopuścił możliwość zamiany kary pozbawienia wolności, jako kary jedynej przewidzianej przez przepis zrębowy części szczególnej k.k., również wobec sprawców o charakterze chuligańskim, albowiem każdorazowo czyn zabroniony zagrożony karą do 8 lat pozbawienia wolności, już na poziomie normatywnym, poprzez wprowadzenie normy przednawiasowej, otrzymuje szersze zagrożenie ustawowe, a postanowienie zawarte w art. 57a § 1 k.k., iż sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo odnosi się również do tych kar. Treść art. 57a § 1 k.k. nie stoi na przeszkodzie orzekania wobec sprawcy występku o charakterze chuligańskim kar wolnościowych przewidzianych w art. 37a k.k.

Bibliografia

Akty prawne:

- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396).
- Ustawa z dnia 22 maja 1958 roku o zaostreniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo (Dz.U. nr 34, poz. 152 ze zm.).
- Ustawa z dnia 16 listopada 2006 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2006 r., poz. 226, nr 1648).
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r., poz. 13, nr 94).
- Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2016 r., poz. 428).

Opracowania:

- Bojarski Marek**, *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, wyd. 6, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Budyn-Kulik Magdalena**, *Zasady wymiaru kary i środków karnych*, w: Marek Mozgawa (red.), *Komentarze praktyczne. Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 190.
- Dąbrowska-Kardas Malgorzata**, *Analiza dyrektywalna przepisów części ogólnej kodeksu karnego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Giezek Jacek**, *O sankcjach alternatywnych oraz możliwości wyboru rodzaju wymierzonej kary*, *Palestra* 2015/7–8, s. 27–35.

- Grześkowiak Alicja**, *Kary*, w: eadem, Krzysztof Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 323.
- Halas R.**, Rozdział VI. *Zasady wymiaru kary i środków karnych*, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 455.
- Hryniewicz-Lach Elżbieta**, *Rozdział IV. Kary*, w: Michał Królikowski, Robert Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 32–116*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 43.
- Kaczmarek Tomasz**, *Nauka o karze. Sądowy wymiar*, w: idem (red.), *System prawa karnego*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 300.
- Konarska-Wrzošek Violetta**, art. 57a, w: Ryszard Andrzej Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 387.
- Królikowski Michał, Zawłocki Robert** (red.), *Środki reakcji karnoprawnej na przestępstwo. § 63. Sankcja zamienna Rozdział IX, Prawo Karne*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 327.
- Majewski Jarosław**, *Kodeks Karny. Komentarz do zmian 2015*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Majewski Jarosław**, *Nadzwyczajny wymiar kary*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2009.
- Malecki Mikołaj**, *Rozdział 9. Ustawowe zagrożenie karą i sądowy wymiar kary*, w: Włodzimierz Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, KIPKF, Kraków 2015, s. 287–289.
- Mozgawa Marek**, *Kary*, w: idem (red.), *Komentarze praktyczne. Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 120.
- Raglewski Janusz**, *Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (Analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym)*, Polska Akademia Umiejętności, Prace Prawnicze, Kraków 2008.
- Warylewski Jarosław**, *Prawo Karne. Części ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Wróbel Włodzimierz, Andrzej Zoll**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Zak, Kraków 2013.
- Wróblewski Jerzy**, *Sądowe stosowanie prawa*, PWN, Warszawa 1972.
- Żółtek Sławomir**, *Rozdział IV. Kary*, w: Michał Królikowski, Robert Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 32–116*, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 229.

Dokumenty:

- Postanowienie SN z dnia 6 września 2000 r., sygn. III KKN 337/00, LEX nr 43442.
- Projekt Komisji Kodyfikacyjnej z 5 listopada 2013 roku, <https://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/komisje-kodyfikacyjne/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego-2009-2013/>; stan na: 23.04.2016 r.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw, <http://www.sejm.gov.pl>; stan na: 23.04.2016 r. i Senatu, <http://www.senat.gov.pl>; stan na: 23.04.2016 r.; Sejm RP VI kadencji, Druk sejmowy 1394; stan na: 23.04.2016 r.
- Andrzej Sakowicz**, *Opinia prawna na temat relacji między projektowanym art. 37a kodeksu karnego a obowiązującym przepisem art. 58 k.k. z dnia 17 lipca 2014 roku* (druk sejmowy nr 3553).
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 15 maja 2014 roku, druk nr 2393.
- Uzasadnienie rządowego projektu z dnia 21 listopada 2008 roku (druk sejmowy nr 1394), s. 10.

Jacek BERNAL

**ADMISSIBILITY RULE OF LIBERTARIAN PUNISHMENT ON THE BASIS OF ARTICLE 37A
OF THE CRIMINAL CODE AND THE INSTITUTION OF VICE HOOLIGAN**

(Summary)

The article discusses the issues concerning the applicability of Article 37a Criminal Code, providing the possibility of commutation of the sentence of imprisonment for a penalty to be libertarian, which came into force on 1 July 2015, in case of committing a transgression of a hooligan. A new Article 37a Criminal Code, and in particular the issues concerning the nature of that provision as a standard of “beforebracket” influencing the threat of statutory regulations of the framework. The conclusion was that by eliminating Article 58 § 4 Criminal Code and the introduction of Article 37a Criminal Code it is possible to use fines and penalties of restriction of liberty for perpetrators of crimes of a hooligan.

Keywords: Article 37a Criminal Code; Article 58 § 4 Criminal Code; statutory risk; directive sentencing; commutation of the sentence of imprisonment